

8 Sprak

Sprak estas neŭtrala interĝermana pontolingvo baziĝanta sur **Spræk**. Antaŭ **Sprak** proponiĝis la artefarita **Folkspraak** kaj la *Angla* kiel pontolingvo por parolantoj de ĝermanaj lingvoj. **Esperanto** pruntis kelkajn radikojn el **Sprak**.

Alfabeto: La alfabeto de **Sprak** estas la latina alfabeto ...²⁶

Aa	Bb	Cc	Dd	Ee	Ff	Gg	Hh	Ii	Jj	Kk	Ll	Mm
[a:]	[be:]	[tse:]	[de:]	[e:]	[ɛf]	[ge:]	[ha:]	[i:]	[je:]	[ka:]	[ɛl]	[ɛm]
Nn	Oo	Pp	Qq	Rr	Ss	Tt	Uu	Vv	Ww	Xx	Yy	Zz
[ɛn]	[o:]	[pe:]	[ku:]	[ɛr]	[ɛs]	[te:]	[u:]	[ve:]	[we:]	[ɪks]	[ˈypsɪlɔn]	[ze:]

Tabelo 185: *alfabeto*

... plus la palataliĝintaj vokaloj *ä, ö, ü*.²⁷

Ää	Öö	Üü
[ɛ:]	[ø:]	[y:]

Tabelo 186: *alfabeto (palataliĝintaj vokaloj)*

Vokalo antaŭ du konsonantoj, antaŭ *sh* kaj *v* kaj en malfortaj silaboj estas mallonga.

wind	fish	geve
[wɪnd]	[fɪʃ]	[ˈgɛvə]

Tabelo 187: *mallongaj vokaloj*

²⁶En **Pra-Sprak**, la nomo de la litero *w* [we:] estis [ˈdɔbeɪ we:].

²⁷En vortaroj, *ä, ö, ü* sekvas post *a, o, u*. En **Pra-Sprak**, la palataliĝintaj vokaloj estis skribitaj *æ, ø, y*.

a, ai, ae, æ: Sprak havas preskaŭ la samajn vokalojn kiel Spræk. Sed pra-ĝermanaj ae kaj æ estas traktataj kiel a, kaj ambaŭ estas traktataj kiel o fine de radiko.²⁸

pra-ĝermane	Spræk	Sprak	Esperanto
khaeran	hǣr	har	haro
sta(nda)-	stää	stoe	stari

Tabelo 188: ae → æ → a → o

Pra-ĝermana ai fariĝis ë [ej] en Sprak.²⁹ Mallonga, ĝi fariĝis, same kiel palataliĝinta a, e [ej]. Antaŭ r, ë prononciĝas [e:] kaj estas skribebla ee. Aparte notindas la malreguleco de la adjektivo mo.

pra-ĝermane	Spræk	Sprak	Esperanto
khaima-	hǣm	hëm ↔ hejm	hejmo
saiwalo	sǣl	sëel ↔ sejel	animo
saiwaz	sæ	së ↔ sej	lago, maro
flaiskoz	flǣšk	flesh	karno, viando
andja	ænd	end	fino
*ma	mă	mo	multa
maizon	mǣr	mër ↔ meer	pli multa
maistaz	mǣst	mëst ↔ mejst	plej multa

Tabelo 189: ai → ej → ee → e

Kiam vokalo en moderna ĝermana lingvo (krom la Nederlanda) fermiĝis aŭ malfermiĝis, ĝi same ŝanĝiĝis en Sprak.

pra-ĝermane	Spræk	Sprak	Esperanto
drengkan	drënkă	drinke	trinki, drinki
wulfaz	wûlf	wolf	lupo
leukhtam	lÿht	licht	lumo

Tabelo 190: fermiĝo kaj malfermiĝo de vokaloj

²⁸La pra-ĝermana infinitiva finaĵo -än fariĝas -e [a] en Sprak.

²⁹Anstataŭ ë skribblas ej.

sk: Praĝermana *sk* fariĝis **sh** [ʃ] en **Sprak**.

pra-ĝermane	Spræk	Sprak	Esperanto
skipan	ŝkipp	shipp	ŝipo

Tabelo 191: *pra-ĝermana sk*

kh: Komence de radiko, antaŭ vokalo, pra-ĝermana *kh* fariĝis **h** en **Sprak**. Antaŭ konsonanto, ĝi eliziĝis.

pra-ĝermane	Spræk	Sprak	Esperanto
khusan	ĥus	hus	domo
khnakkon	ĥnakk	nack	nuko
khwalaz	ĥwal	wal	baleno

Tabelo 192: *pra-ĝermana kh komence de radiko*

Fine de radiko, post vokalo, pra-ĝermana *kh* prononciĝas [w] kaj estas skribebla kaj **gh** kaj **w**. Post palatala vokalo, ĝi prononciĝas [j] kaj estas skribebla kaj **gh** kaj **j**.

pra-ĝermane	Spræk	Sprak	Esperanto
slakhan	slahǎ	slaghe ↔ slawe	bati, buĉi
lakhjan	læhǎ	leghe ↔ leje ↔ lëe	ridi
thaukh	ĉoh	dogh ↔ dow	tamen
skokhaz	ŝkōh	shugh ↔ shuw	ŝuo

Tabelo 193: *pra-ĝermana kh fine de radiko*

Fine de radiko, pra-ĝermana *khw* kondutas kiel *kh* en **Sprak**.

pra-ĝermane	Spræk	Sprak	Esperanto
sekhwan	sehvä	seje ↔ sëe	vidi
taikhwo	tæhw	tej ↔ të	pieďfingro

Tabelo 194: *pra-ĝermana khw fine de radiko*

Pra-ĝermana *kht* [xʰ] restis en **Sprak**. Post palatala vokalo ĝi palataliĝis al [ç].

pra-ĝermane	Spræk	Sprak	Esperanto
akhtau	aĥt	acht	<i>ok</i>
rekhtaz	reĥt	recht	<i>rajto</i>
slikhtan	sliĥt	slicht	<i>simpla, nura</i>
dukhter	dûĥtĕr	dochter	<i>filino</i>
fukht-	fuĥt	fucht	<i>humida</i>

Tabelo 195: *pra-ĝermana kht*

Pra-ĝermana *khs* fariĝis **x** en **Sprak**.

pra-ĝermane	Spræk	Sprak	Esperanto
wakhsa-	waĥs	wax	<i>vakso</i>
sekhs	sĕĥs	six	<i>ses</i>
fukhsa-	fûĥs	fox	<i>vulpo</i>
lukhsu-	luĥs	lux	<i>linko</i>

Tabelo 196: *pra-ĝermana khs*

Fine de radiko, pra-ĝermana *kh* eliziigis antaŭ aliaj konsonantoj en **Sprak**. Post *l*, ĝi prononciĝas [ç]. Aparte notindas la malreguleco de la adjektivo **nagh**.

pra-ĝermane	Spræk	Sprak	Esperanto
fukhstiz	fuĥst	fust	<i>pugno</i>
tankhuz	taĥĥ	tagh ↔ taw	<i>persista</i>
elkh-	elh	elch	<i>alko</i>
nækhwo	næĥw	nagh ↔ naw	<i>proksima</i>
nækhwo + iz	næĥwir	nër ↔ neer	<i>pli proksima</i>
nækhwo + ist	næĥwist	nëst ↔ nejst	<i>plej proksima</i>

Tabelo 197: *specialaj aperoj de kh*

8.1 Artikoloj

La difina artikolo por singularo kaj pluralo estas **de** [ə]. La nedifina artikolo por singularo estas **en** [ən]. Nedifina artikolo por pluralo ne ekzistas.

de hus [də hu:s]	de husen [də 'hu:sən]	en hus [ən hu:s]	husen ['hu:sən]
<i>la domo</i>	<i>la domoj</i>	<i>domo</i>	<i>domoj</i>

Tabelo 198: *artikoloj*

8.2 Substantivoj

La pluralo de substantivoj estas markata per la finaĵo **-en** [ən]. (Fremdaj) vortoj kun neakcentata vokalo fine de la radiko havas la pluralan finaĵon **s**.

en fru [ən fru:]	fruen ['fru:ən]	en auto [ən 'auto]	autos ['autos]
<i>virino</i>	<i>virinoj</i>	<i>aŭto</i>	<i>aŭtoj</i>

Tabelo 199: *pluralo*

8.3 Adjektivoj

Adjektivoj estas senŝanĝaj. Ili staras antaŭ la substantivo.

en grot hus [ən gro:t hu:s]	grot husen [gro:t 'hu:sən]
<i>granda domo</i>	<i>grandaj domoj</i>

Tabelo 200: *senŝanĝeco*

La gradoj de adjektivoj estas komparataj per la finaĵoj **-er** [ər] kaj **-est** [əst] aŭ per la adverboj **mĕr** [me:r] kaj **mĕst** [mejst].

groter ['gro:tər]	grottest ['gro:təst]	mĕr grot [me:r gro:t]	mĕst grot [mejst gro:t]
<i>pli granda</i>	<i>plej granda</i>	<i>pli granda</i>	<i>plej granda</i>

Tabelo 201: *komparado*

Oni substantivigas adjektivojn per la finaĵo **-e** [ə].

de grote [də 'gro:tə]
<i>la granda</i>

Tabelo 202: *substantivigo*

8.4 Numeraloj

Sprak uzas apartajn numeralojn por *dek unu* kaj *dek du*.

ën	two	tri	fier	femf	six	seven	acht	nien	tëen	elv	twielv
[ɛjn]	[two:]	[tri:]	[fi:ər]	[fɛmf]	[sɪks]	[ˈsevən]	[axt]	[ˈni:ən]	[ˈtɛjən]	[ɛlv]	[ˈtwi:əlv]
<i>unu</i>	<i>du</i>	<i>tri</i>	<i>kvar</i>	<i>kvin</i>	<i>ses</i>	<i>sep</i>	<i>ok</i>	<i>naŭ</i>	<i>dek</i>	<i>dek unu</i>	<i>dek du</i>

Tabelo 203: numeraloj (1–12)

La numeraloj de *dek tri* ĝis *dek naŭ* estas formataj per sufikseca **-tëen** [tɛjən].³⁰

tritëen	fiertëen	femftëen	sixtëen	seventëen	achttëen	nientëen
[triːˈtɛjən]	[ˈfi:ərˈtɛjən]	[fɛmfˈtɛjən]	[sɪksˈtɛjən]	[sevənˈtɛjən]	[axtˈtɛjən]	[ni:ənˈtɛjən]
<i>dek tri</i>	<i>dek kvar</i>	<i>dek kvin</i>	<i>dek ses</i>	<i>dek sep</i>	<i>dek ok</i>	<i>dek naŭ</i>

Tabelo 204: numeraloj (13–19)

La numeraloj *dudek* ĝis *naŭdek* estas formataj per sufikseca **-tig** [tɪg].³¹

twientig	tritig	fiertig	femftig	sixtig	seventig	achtig	nienig
[ˈtwi:əntɪg]	[ˈtri:tɪg]	[fi:ərˈtɪg]	[fɛmfˈtɪg]	[sɪksˈtɪg]	[sevəntɪg]	[axtɪg]	[ni:əntɪg]
<i>dudek</i>	<i>tridek</i>	<i>kvardek</i>	<i>kvindek</i>	<i>sesdek</i>	<i>sepdek</i>	<i>okdek</i>	<i>naŭdek</i>

Tabelo 205: numeraloj (20–90)

La numeraloj *cent* kaj *mil* estas **hundred** kaj **tusend**.³²

hundred	tusend
[ˈhʌndrəd]	[ˈtu:sənd]
<i>cent</i>	<i>mil</i>

Tabelo 206: numeraloj (100, 1000)

La *ordinaloj* estis formitaj kun la pra-ĝermana sufikso *-ith-*. Ili tial havas malregulajn formojn.³³

erest	twid	trid	fierd	femft	sixt	sevend	acht	niend	tëend	elft	twielft
[e:rəst]	[twi:d]	[tri:d]	[fi:ərd]	[fɛmf]	[sɪkst]	[sevənd]	[axt]	[ni:ənd]	[ˈtɛjənd]	[ɛlft]	[ˈtwi:ɛlft]
<i>unua</i>	<i>dua</i>	<i>tria</i>	<i>kvara</i>	<i>kвина</i>	<i>sesa</i>	<i>sepa</i>	<i>oka</i>	<i>naŭa</i>	<i>deka</i>	<i>dekunua</i>	<i>dekdua</i>

Tabelo 207: ordinaloj (1-10)

elft	twielft	tritëend	...	twientigst	...	hundredst	tusendst
[ɛlft]	[ˈtwi:ɛlft]	[triːˈtɛjənd]	...	[ˈtwi:əntɪkst]	...	[ˈhʌndrəst]	[ˈtu:səntst]
<i>dekunua</i>	<i>dekdua</i>	<i>dektria</i>	...	<i>dudeka</i>	...	<i>centa</i>	<i>mila</i>

Tabelo 208: ordinaloj (resto)

³⁰Notindas, ke anstataŭ ***ëntëen** kaj ***twotëen** uziĝas **elv** kaj **twielv**.

³¹Notindas, ke anstataŭ ***twotig** uziĝas **twientig**.

³²Notindas, ke anstataŭ ***tusend** uziĝas **grottusend**.

³³Notindas, ke anstataŭ ***ënd**, ***twod**, ***achtst** uziĝas **erest**, **twid**, **acht**.

8.5 Pronomoj

Personaj pronomoj ne skribiĝas kun duobla konsonanto, se la radika vokalo estas mallonga. Tial, anstataŭ ***ick**, skribiĝas **ik**. Notindas, ke en **Sprak** oni ne distingas inter dativo kaj akuzativo de personaj pronomoj. Por eksplicite esprimi la sekson de persono aŭ la nepersonecon de objekto oni uzas **hun**, **hen**, **it**.

ik	du	hi	wi	ji	dĕ	hun	hen	it	-
[ɪk]	[du:]	[hi:]	[wi:]	[ji:]	[dɛj]	[hun]	[hɛn]	[ɪt]	-
<i>mī</i>	<i>vī</i>	<i>lī</i>	<i>nī</i>	<i>vī</i>	<i>ilī</i>	<i>ŝī</i>	<i>lī</i>	<i>ĝī</i>	-
mī	dī	him	ons	ju	dem	hum	hem	it	si
[mi:]	[di:]	[hɪm]	[ɔns]	[ju:]	[dɛm]	[hum]	[hɛm]	[ɪt]	[si:]
<i>mīn</i>	<i>vīn</i>	<i>līn</i>	<i>nīn</i>	<i>vīn</i>	<i>ilīn</i>	<i>ŝīn</i>	<i>līn</i>	<i>ĝīn</i>	<i>sīn</i>
mīn	dīn	his	onser	jor	dĕr	huns	hens	its	sin
[mi:n]	[di:n]	[hɪs]	[ɔnsɛr]	[jo:r]	[dɛ:r]	[huns]	[hɛns]	[ɪts]	[si:n]
<i>mīa</i>	<i>vīa</i>	<i>līa</i>	<i>nīa</i>	<i>vīa</i>	<i>ilīa</i>	<i>ŝīa</i>	<i>līa</i>	<i>ĝīa</i>	<i>sīa</i>

Tabelo 209: *personaj pronomoj*

En **Pra-Sprak**, oni ne distingas inter *li* kaj *ĉi tiu* kaj do uzis por ambaŭ **hi**. La praformo **hit** (*ĉi tio*) anstataŭiĝis per **it** (*ĝi(n)*) kaj **dit** (*ĉi tiu(n) ...*). Anstataŭ la genitiva formo **hits** uziĝas **dis** (*ĉi ties*).³⁴

wo	wom	wos	wat	war	wan	wi	we	welk
[wo:]	[wo:m]	[wo:s]	[wat]	[war]	[wan]	[wi:]	[we:]	[welk]
<i>kīu</i>	<i>kīun</i>	<i>kīes</i>	<i>kīo</i>	<i>kīe</i>	<i>kīam</i>	<i>kīal</i>	<i>kīel</i>	<i>kīa</i>
dĕ	dĕm	dĕs	dat	dar	dan	dī	so	solk
[dɛ:]	[dɛ:m]	[dɛ:s]	[dat]	[dar]	[dan]	[di:]	[so:]	[sɔlk]
<i>tīu</i>	<i>tīun</i>	<i>tīes</i>	<i>tīo</i>	<i>tīe</i>	<i>tīam</i>	<i>tīal</i>	<i>tīel</i>	<i>tīa</i>
hi	him	his	hit	hir	hin	-	-	-
[hi:]	[hɪm]	[hɪs]	[hit]	[hi:r]	[hɪn]	-	-	-
<i>ĉi tīu</i>	<i>ĉi tīun</i>	<i>ĉi tīes</i>	<i>ĉi tīo</i>	<i>ĉi tīe</i>	<i>ĉi tīam</i>	-	-	-

Tabelo 210: *korelativoj*

Apud **hin** (*ĉi tiam*) uziĝas **nu** (*nun*). Apud **we** (*kiel*) uziĝas **hu**. La formoj **wi** kaj **dī** eksuziĝis.³⁵

³⁶

³⁴Anstataŭ **ē** skribeblas **ee**: **dĕ** ↔ **dee**, **dĕm** ↔ **deem**

³⁵Nur en la konstruo **de mĕre de bettere** (*ju pli multe des pli bone*) ĝi restis mallongigita (*“per la pli multa la pli bona”, “plimulte plibona”*).

³⁶Notindas, ke kombine kun la pra-ĝermana sufikso **-kh-** (*kaj*), ŝanĝiĝis la vortoj **so** kaj **nu** al **dogh** ↔ **dow** (*tamen*) kaj **nogh** ↔ **now** (*ankoraŭ*).

8.6 Verboj

La infinitiva finaĵo estas **-e** [ə].³⁷ La neinfinitivaj formoj ne havas finaĵon. Notindas, ke en demanda frazo, la verbo estas en la dua pozicio.³⁸

goe	ik go	du go	hi go	wi go	ji go	dë go	go dë?	go!
[go:ə]	[ɪk go:]	[du: go:]	[hi: go:]	[wi: go:]	[ji: go:]	[dɛj go:]	[go: dɛj]	[go:]
<i>iri</i>	<i>mi iras</i>	<i>vi iras</i>	<i>li iras</i>	<i>ni iras</i>	<i>vi iras</i>	<i>ili iras</i>	<i>ĉu ili iras?</i>	<i>iru!</i>

Tabelo 211: *infinitiva kaj neinfinitiva formoj*

La pasinteco estas formata kun la finaĵo **-ed**.³⁹

make	mak!	ik mak	ik maked	ik hav maked
[ma:kə]	[ma:k]	[ɪk ma:k]	[ɪk 'ma:kəd]	[ɪk hav 'ma:kəd]
<i>fari</i>	<i>faru!</i>	<i>mi faras</i>	<i>mi faris</i>	<i>mi estas farinta</i>

Tabelo 212: *infinitiva kaj neinfinitiva formoj*

La venonteco estas formata kun la helpa verbo **shölle**. La modoj kondicionalo kaj volitivo estas formataj per la helpaj verboj **shülle** respektive **shille**. Oni anstataŭe povas uzi la finitivan formon de la verbo.

ik shall make	ik shall make	ik shall make	ik make
[ɪk ʃal 'ma:kə]	[ɪk ʃəl 'ma:kə]	[ɪk ʃul 'ma:kə]	[ɪk ma:kə]
<i>mi faros</i>	<i>mi farus</i>	<i>mi faru</i>	<i>mi faru(s)</i>

Tabelo 213: *tempoj kaj modoj*

La aktiva kaj la pasiva participoj estas formataj kun la finaĵoj **-end** respektive **-ed**.

en swimmend shipp	de shrived word	de worden werd spreked
[ən 'swɪmænd ʃɪp]	[də 'ʃrɪvəd wɔ:rd]	[də 'wɔ:rdən wɛ:rd 'sprɛ:kəd]
<i>la naĝanta ŝipo</i>	<i>la skribita vorto</i>	<i>la vortoj estas parolataj</i>

Tabelo 214: *participoj: aktivo kaj pasivo*

³⁷Kelkaj verboj estas helpaj verboj. Ilia infinitiva formo malregule havas alian radikan vokalon: **könne**, **kann** (*povi*, *povas*), **künne**, **konn** (*koni*, *konas*), **möge**, **mag** (*kapabli*, *kapablas*), **möte**, **mot** (*devi*, *devas*), **shille**, **shull** (*-u*), **shölle**, **shall** (*-os*), **shülle**, **sholl** (*-us*), **törfe**, **tarf** (*rajti*, *rajtas*), **wite**, **wet** (*sciü*, *scias*), **wolle**, **will** (*voli*, *volas*).

³⁸En relativaj frazoj, la verbo estas en normala pozicio post la relativa pronomo: **Wan kom du?** (*Kiam vi venas?*) ↔ **Ik wet, wan du kom.** (*Mi scias, kiam vi venas.*) Metante la subjekton post la verbon, necesas uzi alian frazparton aŭ **it** komence de la frazo: **It kom min friend.** (*Venas mia amiko.*)

³⁹Notindas, ke la formoj de **wese** (*esti*) estas malregulaj. Anstataŭ ***ik wes**, ***ik wesed**, ***ik hav wesed** uziĝas **ik er**, **ik war**, **ik hav wesen**.

Kaŭzativo: Foje oni malregule ŝanĝis la vokalon de la verba radiko, por derivi novan verbon, precipe *kaŭzativojn*.⁴⁰

drinke	drenke
[ˈdriŋkə]	[ˈdrenkə]
<i>trinki</i>	<i>trinkigi</i>

Tabelo 215: *kaŭzativo*

Rezulto de Foja Agado: Foje oni asimilis la pra-ĝermanan sufikson *-ith-* por krei substantivon kun la signifo *aĵo* aŭ *ado*.⁴¹

geve	gift
[gɛvə]	[gɪft]
<i>doni</i>	<i>dono</i>

Tabelo 216: *formo kun asimilita -ith-*

Anstataŭ la pra-ĝermana sufikso *-ith-* oni foje malregule ŝanĝis la vokalon de la radiko de la verbo por derivi substantivojn kun la signifo *aĵo* aŭ *ado*.

spreke	sprak	sprok
[sprekə]	[sprɑ:k]	[spro:k]
<i>paroli</i>	<i>parolado</i>	<i>parolaĵo</i>

Tabelo 217: *formoj kun ŝanĝita radika vokalo*

⁴⁰ Anstataŭe, eblas uzi la verbon **make** kiel helpverbon: **drenke** → **make drinke** (*trinkigi*)

⁴¹ Anstataŭe, eblas uzi la eksplikitajn sufiksojn **-ing** [ɪŋ] aŭ **-nis** [nɪs]: **gift** → **gevnis** (*donaĵo*) ↔ **geving** (*donado*)

Pra-Konjugacio: En **Pra-Sprak**, la tria persono singulara uzis la substantivan formon kun la asimilita pra-ĝermana sufikso *-ith-* (ekzemple en **shrift**), ankaŭ kiam tiaj formoj ne ekzistis kiel substantivoj (ekzemple **spricht**).⁴²

shrive	hi shrift	spreke	hi spricht
[ʃrɪvə]	[hi: ʃrɪft]	[ˈsprɛ:kə]	[hi: sprɪçt]
<i>skribi</i>	<i>li skribas</i>	<i>paroli</i>	<i>li parolas</i>

Tabelo 218: *formoj kun asimilita -ith- kiel verbo*

Substantivaj formoj kun malregule ŝanĝintaj radikaj vokaloj refariĝis la formoj de la *is-tempo* kaj la *it-participo*. La *it-participo* tiam havis la finaĵon **-en**.⁴³

singe	sang	ik sang	song	ik hav songen
[ˈsɪŋə]	[də ˈsaŋ]	[ɪk ˈsaŋ]	[ˈsɔŋ]	[ɪk hav ˈsɔŋən]
<i>kanti</i>	<i>kantado</i>	<i>mi kantis</i>	<i>kantaĵo</i>	<i>mi estas kantinta</i>

Tabelo 219: *substantivoj kun ŝanĝita vokalo kiel is-tempo kaj it-participo*

Kiam la *is-tempo* aŭ la *it-participo* similis al la kaŭzativo, la respektiva substantivo eksuziĝis.

ligge	legge	lagg	ik lagg	ik hav leggen
[ˈlɪgə]	[ˈlɛgə]	[lag]	[ɪk ˈlag]	[ɪk hav ˈlɛgən]
<i>kuŝi</i>	<i>kuŝigi</i>	<i>kuŝo</i>	<i>mi kuŝis</i>	<i>mi estas kuŝinta</i>

Tabelo 220: *substantivoj kun ŝanĝita vokalo kiel is-tempo kaj it-participo*

La verboj, kiuj havis *ith*-substantivon, ofte havis malregulan *is*-tempon, sed sen substantiva uzo. Tiam, la *it-participo* havis la finaĵon **-en**.⁴⁴

seje	sicht	ik saw	ik hav sejen
[ˈsɛjə]	[sɪçt]	[ɪk saw]	[ɪk hav ˈsɛjən]
<i>vidi</i>	<i>vido</i>	<i>mi vidis</i>	<i>mi estas vidinta</i>

Tabelo 221: *is-tempo kun ŝanĝita vokalo sen respektiva substantivo*

Kiam *ith*-formo ekzistis, la verba radiko rekte substantiviĝis.⁴⁵

falle	fall	ik fell	ik hav fallen
[ˈfalə]	[fal]	[ɪk fɛl]	[ɪk hav ˈfalən]
<i>fali</i>	<i>falo</i>	<i>mi falis</i>	<i>mi estas falinta</i>

Tabelo 222: *rekta substantivigo de la verba radiko*

⁴²Tiam oni uzis **hi** is anstataŭ **hi** er.

⁴³Ekzemple: **spreke**, **sprak**, **sproken** (*paroli*, *parolis*, *parolita*), **singe**, **sang**, **songen** (*kanti*, *kantis*, *kantita*), **drinke**, **drank**, **dronken** (*trinki*, *trinkis*, *trinkita*), **swimme**, **swamm**, **swommen** (*naĝi*, *naĝis*, *naĝita*)

⁴⁴Ekzemple: **sheje**, **shicht**, **shaw** (*okazi*, *okazo*, *okazis*), **drage**, **dracht**, **drog** (*porti*, *vesto*, *portis*), **geve**, **gift**, **gav** (*doni*, *dono*, *donis*), **shrive**, **shrift**, **shrev** (*skribi*, *skribo*, *skribis*), **drive**, **drift**, **drev** (*peli*, *pelo*, *pelis*)

⁴⁵Ekzemple: **falle**, **fall**, **fell** (*fali*, *falo*, *falis*), **trede**, **ted**, **trad** (*treti*, *treto*, *tretis*)

8.7 Adverboj

Adverboj havas la saman formon kiel adjektivoj.

de hël wereld [də hɛjl 'we:rəld]	en hël nü bok [ən hɛjl ny: bo:k]
<i>la tuta mondo</i>	<i>tute nova libro</i>

Tabelo 223: *adverboj*

8.8 Prepozicioj

Post prepozicio, pronomo havas dativan / akuzativan formon. Prepozicioj havas mallongan vokalon (krom **to** [to:] (*al*) kaj **bi** [bi:] (*ĉe*)), sed ne estas skribataj kun duobla konsonanto.

for di [fɔr di:]	fur di [fʊr di:]
<i>antaŭ/pro vi</i>	<i>por vi</i>

Tabelo 224: *prepozicioj*

Prepozicio povas roli kiel direkta adverbo post verbo kaj tiam havas longan vokalon.

de sonn go up [də sɔn go: u:p]	up en berg [ʊp ən bɛrg]
<i>la suno leviĝas</i>	<i>sur monto</i>

Tabelo 225: *rektaj adverboj el prepozicioj*

El prepozicioj kreiĝis adjektivoj kaj adverboj per la finaĵoj **-er** respektive **-en**. Tiuj formoj povas esti malregulaj.

up [ʊp]	up [u:p]	upper ['ʊpər]	uppen ['ʊpən]	for [fɔr]	for [fo:r]	forder ['fɔrdər]	forn [fɔrn]
<i>sur</i>	<i>supren</i>	<i>supra</i>	<i>supre</i>	<i>antaŭ</i>	<i>antaŭen</i>	<i>antaŭa</i>	<i>antaŭe</i>

Tabelo 226: *adjektivoj kaj adverboj el prepozicioj*

8.9 Prononco

Vokalo antaŭ duonvokalo aŭ du konsonantoj estas mallonga.⁴⁶

son	sonn	sommer
[so:n]	[sɔn]	[ˈsɔmər]
<i>filo</i>	<i>suno</i>	<i>somero</i>

Tabelo 227: *longaj, mallongaj kaj malfortaj vokaloj*

8.10 Akcento

La akcento estas sur la radika vokalo. En kunmetoj akcentiĝas la unua elemento, krom se ĝi estas mallongigita.

stoe	forstoe	ferstoe
[ˈsto:ə]	[ˈfo:rsto:ə]	[fərˈsto:ə]
<i>stari</i>	<i>antaŭstari</i>	<i>kompreni</i>

Tabelo 228: *prepozicioj kiel adverboj*

8.11 Vorteroj

En kunmetitaj vortoj, la ĉefa parto staras en la fino.

midnacht
[ˈmi:dnaxt]
<i>meznokto</i>

Tabelo 229: *kunmetoj*

Eblas skribi ligstrekon por klareco. En titoloj, eblas skribi kunmetojn kun interspaco.

dampshipp	“De Grot Damp Shipp”
[ˈdampʃɪp]	[də gro:t ˈdampʃɪp]
<i>vaporŝipo</i>	<i>“La Granda Vaporŝipo”</i>

Tabelo 230: *kunmetoj*

⁴⁶En finajoj kaj neakcentataj prefiksoj, la vokalo estas malforta: **ferstoe** ↔ **förstoe** [fərˈsto:ə]

8.12 Korelativoj

Nedifinaj korelativoj estis formataj el la respektiva demanda vorto sen **w-**. Aldonante la negan ŝajnprefikson **n-**, kreiĝis negaj korelativoj. Ekzemple, la demanda vorto **wo** [wo:] (*kiu*) sen **w-** fariĝis **o** [o:] (*iu ...*) kaj kun la ŝajnprefikso **n-**, **o** fariĝis **no** [no:] (*neniu ...*). Analoge estiĝis aliaj negaj korelativoj, ekzemple, kun la ŝajnprefikso **n-**, la (substantivigita) numeralo **ĕn** [ĕjn] (*unu* → *iu*) fariĝis **nĕn** [nĕjn] (*neniu*). Pro la signifa simileco inter **o** kaj **ĕn**, **o** estis baldaŭ anstataŭata de la malforta formo de **ĕn**, nome **en** [ĕn] (*nedifina artikolo*). Simile estiĝis la uzo de **at** kaj **nat** (de la demanda vorto **wat**) pro la substantivo **icht** [iĉt] (*io*)⁴⁷ kaj estiĝis la uzo de **an** kaj **nan** (de la demanda vorto **wan**) pro la substantivo **ĕ** [ĕj] (*eterno* → *iam*).⁴⁸

o [o:]	ĕn [ĕjn]	at [at]	icht [iĉt]	ix [iks]	ar [ar]	an [an]	ĕ [ĕj]	i [i:]	e [e:]	elk [elk]
<i>iu ...</i>	<i>iu</i>	<i>(io)</i>	<i>io</i>	<i>iom</i>	<i>ie</i>	<i>(iam)</i>	<i>iam</i>	<i>ial</i>	<i>iel</i>	<i>ia</i>
no [no:]	nĕn [nĕjn]	nat [nat]	nicht [niĉt]	nix [niks]	nar [nar]	nan [nan]	nĕ [nĕj]	ni [ni:]	ne [ne:]	nelk [nelk]
<i>neniu ...</i>	<i>neniu</i>	<i>(nenio)</i>	<i>nenio</i>	<i>neniom</i>	<i>nenie</i>	<i>(neniam)</i>	<i>neniam</i>	<i>nenial</i>	<i>neniel</i>	<i>nenia</i>

Tabelo 231: korelativoj el substantivoj

Per la demanda vorto **war** kombine kun prepozicioj kreiĝis novaj korelativoj.

war [war]	warfor [warfɔr]
<i>kie</i>	<i>pro kio</i>
dar [dar]	darfor [darfɔr]
<i>tie</i>	<i>pro tio</i>

Tabelo 232: korelativoj el **war**

La demanda **war**-korelativo **wargen** [wargen] (*fronte al kio, kontraŭ kio*) fariĝis la nedifina korelativo **argen** [argen] (*fronte al io, kontraŭ io*) kaj fariĝis prefikso por ĉiuj nedifinaj korelativoj. Ekzemple, anstataŭ **o** [o:] (*iu ...*) kaj **ĕn** [ĕjn] (*iu*) enkondukiĝis **argenwo** [argenwo:] (*iu*).⁴⁹

o [o:]	ĕn [ĕjn]	argenwo [argenwo:]
<i>(iu ...)</i>	<i>(iu)</i>	<i>iu</i>
no [no:]	nĕn [nĕjn]	nargenwo [nargenwo:]
<i>neniu ...</i>	<i>neniu</i>	<i>neniu</i>

Tabelo 233: korelativoj el substantivoj

Kiel nega adverbo restis **ne** [ne:] (*ne*). Oni ne uzu ĝin redunde kombine kun aliaj negaj korelativoj.⁵⁰

⁴⁷Kun la genitiva finaĵo **-s**, **icht** fariĝis **ix** [iks] (*iom*).

⁴⁸La signifo de la nedifina korelativo **ĕ** estis jen *iam ajn*, jen *ĉiam*. Tial estis la formoj **ĕmann** [ĕjman] (*iu*) kaj **ĕemann** [ĕjĕman] (*edzo*). Analoge, la signifo de la nedifina korelativo **elk** [elk] (*ia ajn* ↔ *ĉia*) evoluis al *ĉiu*.

⁴⁹Anstataŭ **wargen** uziĝis **war** [war] (*kie*) respektive **warto** [warto:] (*kien*) kaj anstataŭ **argen** kiel nedifina korelativo uziĝis **argenwar** [argenwar] (*ie*) respektive **argenwarto** [argenwarto:] (*ien*).

⁵⁰Por negi tutan frazon, oni ankaŭ uzas **nö**. Simile, por jesi tutan frazon, oni ankaŭ uzas **jä** apud **ja** (*jes*).

8.13 Direkto

En ordinaraj frazoj oni *ne* distingas inter direkto kaj loko.

de katt springed in de hus
[də kat 'sprɪŋəd ɪn də hu:s]
<hr/>
<i>la kato saltis en la domo(n)</i>

Tabelo 234: *direkto kaj loko (sen distingo)*

Pere de la prepozicioj **to** kaj **bi** eblas distingi eksplicite inter *direkto* kaj *loko*. Notindas, ke tiam la origina prepozicio fariĝas adverbo.

de katt springed in to de hus	de katt springed in bi de hus
[də kat 'sprɪŋəd ɪ:n to: də hu:s]	[də kat 'sprɪŋəd ɪ:n bi: də hu:s]
<hr/>	<hr/>
<i>la kato saltis en la domon</i>	<i>la kato saltis en la domo</i>

Tabelo 235: *direkto kaj loko (kun distingo)*

8.14 Mezuro

La *rekta objekto* estas aparte indikebla per la prepozicio **ov** [ɔv]. Por indiki *mezurojn* aŭ per aliaj prepozicioj ne taŭge esprimeblajn konceptojn, oni uzas la prepozicion **at** [at].

de making ov filmen	at nacht
[də ma:kɪŋ ɔv fɪlmən]	[at naɪt]
<hr/>	<hr/>
<i>la farado de filmoj</i>	<i>nokte</i>

Tabelo 236: *rekta objekto kaj mezuro*

8.15 Neologismoj

Fremdaj vortoj povas ortografiigi kiel originaj vortoj en **Sprak**.⁵¹

- **physic** → **fisik** [fi:sik]
- **ide** → **idee** [i'de:]
- **character** → **karakter** [ka'raktər]
- **orthographi** → **ortografi** [ɔrtogra'fi:]
- **system** → **sistem** [sɪs'te:m]

Notindas, ke oni skribas **c** anstataŭ ***ts**, **ch** anstataŭ ***tsh**, **qu** anstataŭ ***kw** kaj **tion** anstataŭ ***tsjon**.

- **princ** [prints]
- **China** [tʃi:na]
- **qualifikation** [kwalifika'tsjo:n]

8.16 Elizio

Kombinante finaĵojn kun malfortaj e [ə] tia regule eliziiĝas.

ĕn appel	two appeln
[ɛjn 'apəl]	[two: 'apəlɪn]
<i>unu pomo</i>	<i>du pomoj</i>

Tabelo 237: *pluraj finaĵoj kun malforta vokalo*

Eblas elizii malfortajn vokalojn ankaŭ en aliaj okazoj. Oni tiam skribas apostrofon.

de wereld	d' wer'ld
[də 'we:rəld]	[dwe:rld]
<i>la mondo</i>	<i>l' mond'</i>

Tabelo 238: *elizio de malfortaj vokaloj*

Uzante la genitivan finaĵon **-s**, maleliziiĝas malforta e [ə]. Oni tiam kutime skribas apostrofon.

de fenstern fan de hus	de hus's fenstern
[də 'fɛnstərn fan də hu:s]	[də 'hu:səs 'fɛnstərn]
<i>la fenestroj de la domo</i>	<i>la domaj fenestroj</i>

Tabelo 239: *elizio de malfortaj vokaloj*

⁵¹Fine de fremda vorto, skribiĝas **ee** [e:] anstataŭ ***e**.